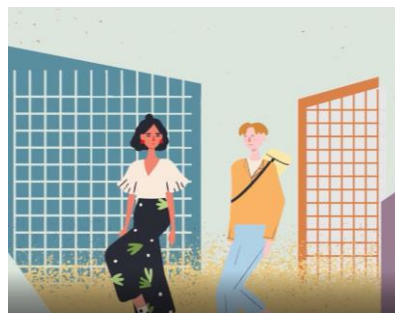

„Nepatogūs“ klausimai
– kalbėkimės!

UGDOMŲJŲ VEIKLŲ
PAVYZDŽIAI, SKIRTI 13-15
METŲ PAAUGLIŲ
ĮSITRAUKIMUI Į
LYTIŠKUMO UGDYMO
VEIKLAS

Ugdomųjų veiklų pavyzdžiai parengti įgyvendinant Sveikatos stiprinimo fondo finansuojamą projektą „Nepatogūs“ klausimai – kalbėkimės!

Ugdomųjų veiklų pavyzdžius parengė doc. dr. Stasė Ustilaitė ir doc. dr. Alina Petrauskienė

TURINYS

ĮVADAS	4
Tema: Kaip bendrauti socialiniuose tinkluose?	6
Tema: Kaip užmegzti ir kurti romantinius santykius?	11
Tema: Kaip atrasti savąjį „Aš“?	15
Tema: Kaip nubrėžti ribas ir jas apsaugoti?	18
Tema: Kaip atpažinti patyčias ir į jas reaguoti?	23

ĮVADAS

Paauglių lytinis brendimas yra svarbus ir neišvengiamas jų raidos komponentas, kuris, viena vertus, susijęs su rizika, kita vertus – su savęs pažinimu, savo individualumo, o kartu ir kito asmens pažinimu, gerbimu ir priėmimu, intymiu tarpusavio santykių su kitu asmeniu užmezgimu ir palaikymu ateityje. Lytiškumo ugdymas mokykloje yra reikalingas, nes:

- paaugliams trūksta žinių ir patirties priimant atsakingus sprendimus, susijusius su lytiniu elgesiu;
- paauglystėje, suaktyvėjus lytinių liaukų hormonams ir sustiprėjus lytiniam potraukiui, paaugliams trūksta patirties ir suvokimo, kaip jį valdyti;
- paaugliai patiria bendraamžių spaudimą turėti lytinius santykius;
- paaugliams trūksta patikimų žmonių, kuriais jie galėtų pasitikėti ir kalbėtis apie jiems rūpimus su lytiniu brendimu, lyčių tarpusavio santykiais susijusius klausimus;
- paaugliams trūksta patikimos, mokslu grįstos informacijos ir kt.

Ši metodinė medžiaga skirta mokytojams, švietimo pagalbos bei mokyklose dirbantiems visuomenės sveikatos priežiūros specialistams, siekiantiems įtraukti 13–15 metų paauglius į aktyvų dalyvavimą lytiškumo ugdymo veiklose. Metodinė medžiaga parengta įgyvendinant 2020 m. Sveikatos stiprinimo fondo projekto „Nepatogūs“ klausimai – kalbėkimės! 2.1.4. priemonę Vaikų ir jaunimo lytinės sveikatos stiprinimas, rizikingo lytinio elgesio prevencija: inovatyvių mokymo priemonių, skirtų sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai programos įgyvendinimui, sukūrimas ir išbandymas Lietuvos ugdymo įstaigose. Projekto tikslas – stiprinti paauglių lytinę sveikatą bei rizikingo lytinio elgesio prevenciją, sudarant sąlygas paaugliams įsitraukti į ugdymo procesą. Įgyvendinant šį projektą sukurtos inovatyvios vaizdo priemonės – 5 animaciniai filmukai, metodinės rekomendacijos ir metodinė medžiaga su ugdomųjų veiklų aprašymais.

Metodinę medžiagą sudaro įvadas ir 5 skyriai: *Kaip bendrauti socialiniuose tinkluose?*; *Kaip užmegzti ir kurti romantinius santykius?*; *Kaip atrasti savąjį „Aš“?*; *Kaip nubrėžti ribas ir jas apsaugoti?*; *Kaip atpažinti ir stabdyti patyčias?* Kiekviename skyriuje yra pateikiama po tris ugdomųjų veiklų pavyzdžius.

Organizuojant ir įgyvendinant lytiškumo ugdymo veiklas, svarbu, kad mokiniai galėtų:

- pasidalinti savo lūkesčiais ir baimėmis dėl lytiškumo ugdymo pamokų;
- susitarti dėl klasės taisyklių (pvz., kalbėti po vieną ir nepertraukinėti kalbančiojo, išklaudyti visų nuomones ir nekritikuoti, gerbti vieniems kitus, nevartoti neapykantos kalbos, laikytis konfidencialumo ir pan.).

Ugdytojams svarbu suprasti, kad kiekvienas mokinys jau turi tam tikrą patirtį, įsitikinimus ir informaciją apie lytiškumą. Paauglių žinojimas, nuostatos apie lytiškumą susiformuoja iš to, ką jie mato ir

girdi iš tėvų/globėjų, mokytojų, kitų suaugusiųjų, bendraamžių, žiniasklaidos, žurnalų, knygų ir kt. Informacija iš šių skirtingų šaltinių gali būti prieštaringa, todėl mokykloje svarbu sudaryti galimybę paaugliams įvertinti skirtingus požiūrius ir ugdyti jų kritinį mąstymą.

Ugdytojas, kviečiantis paauglius diskutuoti lytiškumo temomis (savojo „aš“ paieška, lyčių tarpusavio santykiai, bendravimas socialiniuose tinkluose ir t.t.) klasėje, grupėje, turi tapti jautriu ir dėmesingu paauglių klausimams. Lytiškumo ugdymo procesas turėtų būti siejamas su palankios, atviros ugdymosi aplinkos kūrimu, todėl svarbu:

- gerbti paauglių mintis, patirtis ir nuomonę;
- pagarbiai išklausyti jų rūpesčius ir priimti juos rimtai;
- pripažinti paauglių teisę dalyvauti priimant sprendimus, turinčius įtakos jų gyvenimui;
- padėti jiems pasitikėti savimi ir skatinti reflektuoti, kritiškai mąstyti apie savo pačių gyvenimą bei juos supantį pasaulį;
- skatinti juos prisiimti atsakomybę už savo elgesį;
- būti tolerantiškiems, kantriems ir palaikantiems.

Siekiant konstruktyvaus bendravimo su paaugliais, reikia vengti:

- būti „ekspertu“, t. y. vieninteliu žinančiu „tikrąją tiesą“ ir visus atsakymus į paauglių klausimus;
- kritikuoti, smerkti ar šaipytis iš paauglių patirčių, nuomonių;
- moralizuoti ir siekti dominuoti.

Tikimės, kad ši metodinė medžiaga su ugdomųjų veiklų pavyzdžiais, apimančiais edukaciniuose animaciniuose filmuose keliamus klausimus ir jų svarstymą pagilinančias užduotis, padės mokytojams ir kitiems mokykloje dirbantiems specialistams kūrybiškai įgyvendinti lytiškumo ugdymo veiklas, siekiant paauglių lytinės sveikatos stiprinimo ir rizikingo elgesio prevencijos tikslų.

Tema: Kaip bendrauti socialiniuose tinkluose?

Klasė: 7–9

Bendros taisyklės: kalbėti po vieną, išsakyti savo nuomonę, pagarbiai elgtis, teisė neatsakyti, jei peržengiama asmeninė riba.

Mokymosi uždaviniai: atsakydami į anketos klausimus, įsivertins naudojimosi socialiniais tinklais įpročius; diskutuodami animacinio filmuko *Kaip bendrauti socialiniuose tinkluose?*, youtube vaizdo įrašų problematiką, gebės apibūdinti riziką, su kuria paaugliai gali susidurti socialiniuose tinkluose (psichologinėmis, socialinėmis ir virtualiomis patyčiomis ar seksualiniu priekabiavimu); kritiškai vertins naudojimosi socialiniais tinklais privalumus ir riziką.

Pasiruošimas:

Ruošiantis animacinių filmukų, youtube peržiūrai ir aptarimui, mokytojas turėtų žinoti, kaip apibūdinti šias sąvokas:

Socialiniai tinklai – interaktyvi interneto struktūra, kurioje žmonės gali susikurti viešus arba pusiau viešus profilius, kuriuos jungia ryšiai, parodomi tam tikro viešumo lygio nustatytais sąrašais.

Seksualinis priekabiavimas – nepageidaujamas užgaulus, žodžiu, raštu ar fiziniu veiksniu išreikštas seksualinio pobūdžio elgesys su asmeniu, kai tokį elgesį lemia tikslas ar jo poveikis pakenkti asmens orumui, ypač sukuriant bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką. Seksualinis priekabiavimas, remiantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu bei Lygių galimybių įstatymu, yra laikomas diskriminacijos forma.

Sekstingas – seksualinio turinio žinučių, nuotraukų siuntimas ir gavimas.

Grumingas – paauglių viliojimas.

Veiklų pavyzdžiai

1 veikla. Paauglių naudojimosi socialiniais tinklais įpročiai, patirtys ir galima rizika

1 uždutis. Naudojimosi socialiniais tinklais įpročiai. Mokytojas paruošia apklausą Google ar kitoje jam priimtinoje ir mokykloje naudojamoje platformoje.

1. *Kokiais socialiniais tinklais naudojiesi dažniausiai (pažymėk visus, kurie tinka)?*

- Facebook
- Twitter
- LinkedIn
- TikTok
- YouTube
- Instagram
- Pinterest
- Tumblr
- Snapchat
- Reddit
- Messenger
- Discord
- Viber
- Whatsapp
- Spotify

Kita (įrašyk).....

2. *Kiek laiko per parą praleidi socialiniuose tinkluose?*

- Iki 30 minučių
- 1 valandą
- 2 valandas
- 3 valandas
- 4 valandas
- 5 valandas ir ilgiau

Kita (įrašyk).....

3. *Ką dažniausiai veiki, prisijungęs prie socialinių tinklų (pažymėk visus, kurie tinka)?*

- Bendrauju su draugais (smalsauju, ką jie veikia, sveikinu su gimtadieniu ir pan.)
- Bendrauju su įvairiais žmonėmis
- Stebiu naujienas ir įvykius
- Žaidžiu žaidimus
- Komentuoju
- Rašau pranešimus ant sienos
- Leidžiu savo laisvalaikį
- Ieškau juokingų ar smagių istorijų
- Dalijuosi nuotraukomis ar vaizdo įrašais
- Susipažįstu su naujais žmonėmis
- Ieškau norimų pirkti daiktų
- Ieškau paramos savo problemoms spręsti

Kita (įrašyk).....

4. Kokias emocijas patiria socialiniuose tinkluose:

- Virtualus pasaulis man mielesnis už tikrą
- Prisijungęs prie socialinio tinklo pagerinu nuotaiką, užmirštu problemas, atsipalaiduojau
- Negalėdamas prisijungti prie socialinio tinklo, jaučiuosi vienišas
- Man patinka, kad socialiniame tinkle galiu bendrauti neatpažintas
- Man patinka, kad socialiniuose tinkluose galiu bendrauti su visiškai nepažįstamais žmonėmis
- Jaučiu norą vis dažniau ir daugiau naudotis socialiniais tinklais
- Ieškau pagalbos socialiniame tinkle
- Ieškau romantiškų santykių prisijungęs prie socialinio tinklo

Kita (įrašyk).....

5. Savo elgesys socialiniuose tinkluose?

- Socialiniame tinkle naudoju kelias anketas
- Savo anketoje esu pateikęs netikslius duomenis apie save
- Prisijungęs prie socialinio tinklo pamirštu laiku pavalgyti
- Pradėjęs naudotis socialiniais tinklais pradėjau nepadaryti visų namų darbų, pablogėjo mokymosi rezultatai
- Pirmenybę teikiu virtualiam pašnekovui nei tiesioginiam bendravimui
- Pastebėjau, kad draugai socialiniame tinkle pateikia netikslius duomenis apie save
- Palieku įjungtą kompiuterį, kad sutaupyčiau laiko ir galėčiau kuo greičiau prisijungti prie socialinio tinklo
- Nuolat tikrinu socialinį tinklą, ar kas neparasė, ar neįvyko kas naujo
- Jei randu įdomų pašnekovą socialiniame tinkle, galiu prakalbėti visą naktį
- Jei įsitraukiu į bendravimą, galiu praleisti visą dieną
- Jaučiu poreikį leisti laisvalaikį socialiniame tinkle
- Esu linkęs (-usi) išsisukti iš veiklų, kad galėčiau prisijungti prie socialinio tinklo
- Kita (įrašyk).....

Mokiniais atsakius į klausimus, mokytojas skatina įsitraukti į apklausos rezultatų aptarimą. Aptardami rezultatus, mokytojas su mokiniais diskutuoja apie tai, kas daro įtaką jų sprendimams kelti savo asmeninę informaciją (tekstus, nuotraukas) į socialinius tinklus (žr. metodines rekomendacijas p. 6–10).

2 uždutis. Naudojimosi socialiniais tinklais privalumai ir rizika. Remdamiesi asmenine patirtimi, užpildykite 1 lentelę. Mokiniai susiskirsto poromis ir aptaria užpildytas lenteles.

1 lentelė. Naudojimosi socialiniais tinklais privalumai ir rizika

Privalumai	Rizika

2 veikla. Kaip bendrauti socialiniuose tinkluose?

1 užduotis. Animacinio filmuko „Kaip bendrauti socialiniuose tinkluose?“ peržiūra ir refleksija. Mokytojas pateikia mokiniams klausimus prieš vaizdo medžiagos peržiūrą, į kuriuos jie atsako mažose grupelėse (po 4-5):

- Kas skatina merginą darytis asmenukes? Ką galite pasakyti apie merginos poreikį dalytis nuotraukomis internetinėse paskyrose?
- Kokias emocijas merginai sukelia nuotraukų darymas?
- Kas merginą skatina jas tobulinti ir kelti į Instagram?
- Ką galėtumėte pasakyti apie merginos susirašinėjimą su Dragon35?
- Į kokią nemalonią situaciją pateko jos draugė?
- Ką patartumėte šioms filmo veikėjoms?
- Koku tikslu mergina dalijasi savo nuotraukomis?

Kiekviena grupelė savo atsakymus pristato visai klasei / grupei.

Edukacinio filmo aptarti pateikti klausimai yra rekomendaciniai. Svarbu atsižvelgti į tai, kas buvo mokiniams aktualiausia, todėl rekomenduojama reaguoti į tai, kas vyksta klasėje, ir pateikti klausimus, kylančius iš mokinių atsakymų.

2 užduotis. Naudojimosi socialiniais tinklais taisyklių kūrimas. Mokiniai susiskirto į mažas grupes po 4–5 ir sukuria po 5 asmens privatumo saugojimo, naudojantis socialiniais tinklais taisykles.

3 veikla. Sekstingas ir grumingas – kas tai ir kokie pavojai?

Mokytojas youtube kanale gali pasirinkti vaizdo įrašą apie sekstingą ir /ar grumingą, atsižvelgdamas į mokinių amžių, brandą.

Žemiau pateikiami keli galimi vaizdo įrašų pavyzdžiai:

- Sexting: What Should You Do?: <https://www.youtube.com/watch?v=RWxAimnKupE>
- #ListenToYourSelfie | The Game | Childline: <https://www.youtube.com/watch?v=TcMd468Pqbs>
- Online Safety & Sexting - Just Send it: <https://www.youtube.com/watch?v=C7z6lMbl3mw>
- Online Grooming: <https://www.youtube.com/watch?v=IUjwHPah72o>
- #BeInCtrl - A Short Film on Online Grooming: <https://www.youtube.com/watch?v=BjLgCuvWiJk>

Po filmų fragmentų peržiūros mokiniai susiskirto į grupes (5–6 asmenis) ir jų paprašoma grupelėse aptarti ir pateikti atsakymus į klausimus:

- Kas pastūmėjo paauglius užmegzti rizikingus ryšius internetu?
- Kodėl paaugliai siunčia savo ir kitų asmenų nuotraukas, kuriose jie yra apsinuoginę, draugams ar kitiems žmonėms?
- Kas yra sekstingas, kokia veikla jam būdinga? Kas yra grumingas ir kuo jis skiriasi nuo sekstingo?
- Kokie pavojai susiję su grumingu ir sekstingu?
- Kaip jaučiasi paaugliai, patiriantys grumingą ar/ir sekstingą? Kokie gali būti to padariniai?
- Ką galima padaryti, siekiant neįsitraukti į pavojingus virtualius seksualinius santykius?
- Kur ir į ką kreiptis pagalbos, patyrus pačiam ar draugui grumingą ir/ar sekstingą?

Pastaba. Mokytojui pasirinkus konkretų vaizdo įrašą ir atsižvelgus į jo turinį, klausimų formuluotes rekomenduojama patikslinti ir sukonkretinti.

Literatūra

Bacys T. (2013). Paauglių priklausomybė nuo socialinių tinklų internetinėje erdvėje. Jaunimo problemos ir jų įveika. – 9-23 p.

Patyčios socialiniuose tinkluose ir viešojoje erdvėje. Metodinė medžiaga. Inovacijų diegimas ugdant kompetencijas patyčių ir nediskriminavimo srityje. – Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2011_patycios_socialiniuose_tinkluose.pdf

Paaugliai socialiniuose tinkluose: koks elgesys gali patraukti netinkamų žmonių dėmesį ir ką turėtų žinoti tėvai? – Prieiga per internetą: <https://e-etika.lt/15min-paaugliai-socialiniuose-tinkluose-koks-elgesys-gali-patraukti-netinkamu-zmoniu-demesi-ir-ka-turetu-zinoti-tevai/>

Rizikingo elgesio prevencija. Kaip sustiprinti atsparumą. Vadovas. Gerosios patirties pavyzdžiai. – Prieiga per internetą: https://wlp.metis.pl/downloads/lt/2018_07_20_atsparumo_vadovas.pdf

Tema: Kaip užmegzti romantinius santykius?

Klasė: 7–9

Bendros taisyklės: kalbėti po vieną, išsakyti savo nuomonę, pagarbiai elgtis, teisė neatsakyti, jei peržengiama asmeninės ribos.

Mokymosi uždaviniai: kurdami vaikinų ir merginų dialogą, vaidindami susipažinimo situaciją, mokysis užmegzti ir kurti draugiškus santykius su kitos lyties asmeniu; diskutuodami animacinio filmuko *Kaip užmegzti ir kurti romantinius santykius?* problematiką, suvoks, kad vaikinai ir merginos nerimauja dėl panašių dalykų tarpusavio santykiuose, apmąstys savo elgesį su kitos lyties asmeniu, apibūdins meilę, kaip jausmo, draugystės, kito asmens pažinimo ir apsisprendimo kurti santykius visumą.

Pasiruošimas:

Veiklos bus įdomesnės, jei jų dalyviai bus vaikinai ir merginos. Tuo atveju, jei veiklose dalyvaus mažai vienos lyties atstovų (pavyzdžiui, dauguma klasės mokinių yra merginos arba atvirkščiai – vaikinai), svarbu, kad jie taip pat būtų išgirsti.

Veiklos skirtos paauglių romantinių santykių aptarimui, todėl jos rekomenduojamos 15 metų ir vyresniems paaugliams. Jei mokiniai yra 13–14 metų amžiaus, įvertinkite, ar jie pasiruošę atvirai diskutuoti, ar tema jiems yra aktuali.

Veiklų pavyzdžiai

1 veikla. Vaikino ir merginos susipažinimas

Mokiniai susiskirsto į homogeniškas tos pačios lyties atstovų grupes po 4-5.

Mokytojas skiria užduotį mokinių grupelėms: perskaityti grupei pateiktos situacijos aprašymą ir parašyti Adomo ir Marijos pokalbio dialogą (vaikinų grupelės pateikia dialogą iš Adomo pozicijos, o merginų – Marijos), kuris galėtų padėti Marijai ir Adomui susipažinti ir užmegzti draugiškus santykius. Kiekvienas grupelės narys individualiai užrašo galimą dialogą. Po to grupelėse kiekvienas mokinys (-ė) perskaito savo užrašytą dialogą. Grupelėse nutariama, kuris dialogas geriausiai tiktų situacijos veikėjų pokalbiui. Mokytojas gali pakviesti mokinius suvaidinti Adomo ir Marijos susipažinimo situaciją.

Situacijų aprašymai iš Adomo ir Marijos perspektyvų (mokytojui rekomenduojama situacijų veikėjų vardus pakeisti į tokius, kurių nebūtų toje klasėje):

Adomas mokosi 9B klasėje. Pastaruoju metu jam pradėjo patikti mergina iš paralelinės 9D klasės. Jos vardas – Marija, bet daugiau apie ją jis nieko nežino. Adomas mano, kad Marija yra protinga ir graži. Adomas pastebi, kad jis vis dažniau galvoja apie Mariją ir norėtų su ja draugauti, bet jam nedrąsu ją užkalbinti. Vieną dieną, kai Adomas laukia autobuso stotelėje šalia MO muziejaus, jis pamato Mariją. Adomas galvoja: „Hmm, gal galiu ją užkalbinti dabar, bet ką aš jai pasakysiu?“, „O kas, jeigu ji nenorės su manimi kalbėtis?“. Nors Adomas labai jaudinasi (smarkiai plaka jo širdis, prakaituoja delnai), bet mintyse pagalvoja: „Nagi! Ji tiesiog mokosi kitoje klasėje, kodėl aš turėčiau bijoti ... “ Jis sukaupia drąsą ir prieina prie Marijos.

Marija yra 9D klasės mokinė. Ji dar neturi vaikinų, bet jai patinka vyresnis vaikinys iš tos pačios mokyklos. Taip pat jai patinka Adomas, kuris mokosi 9B klasėje. Jis yra geriausias krepšininkas jų mokykloje. Marija norėtų su juo susitikti ir draugauti. Vieną dieną, kai Marija eina į susitikimą su drauge, autobuso stotelėje ji pamato Adomą. Tai puiki proga jį užkalbinti, bet Marija labai bijo, ji pradeda jaudintis ir apsimeta jo nematanti, bet tuo pat metu pagalvoja: „Būk drąsi, mergaitė! Tiesiog prieik ir pasisveikink!“

Veiklos pabaigoje mokytojas pateikia mokiniams šiuos klausimus:

- Kaip jautėtės kurdami dialogą?
- Kaip jautėtės diskutuodami grupelėje?
- Kuo ši veikla Jums buvo naudinga?
- Ką šios veiklos metu sužinojote apie save?
- Kas Jus labiausiai nustebino, pralinksmino ar sutrikdė?

Pastaba. Šiai veiklai rekomenduojama skirti 90 min.

2 veikla. Kaip užmegzti ir kurti romantinius santykius?

1 užduotis. Animacinio filmuko „Kaip užmegzti ir kurti romantinius santykius? peržiūra ir refleksija

Mokytojas pateikia mokiniams klausimus prieš animacinio filmuko peržiūrą, į kuriuos jie atsako mažose grupelėse (po 4-5):

- Ką reiškia būti draugu / drauge?
- Kaip būti geru draugu / drauge?
- Koks vaikino ir/ar merginos elgesys rodo, kad santykiai yra (ne)pagarbūs?
- Kaip galima parodyti, kad vaikinai / merginos tau patinka?
- Kaip suprasti, kad draugystė peraugo į romantinius santykius?
- Koks vaikino ir/ar merginos elgesys sunkina tarpusavio santykius ir gali baigtis išsiskyrimu (nutrūkusiais santykiais);
- Kaip susitaikyti su tuo, kad tave atstūmė ar paliko?
- Kas turėtų pirmas pakviesti į pasimatymą? Vaikinas ar mergina? Kodėl?
- Kodėl nėra drąsu pakviesti vaikiną ar merginą į pasimatymą?

Kiekviena grupelė savo atsakymus pristato visai klasei / grupei.

2 užduotis. Ko reikia draugystei?

Mokytojas į pamoką atsineša atvirukų ar/ir kortelių (pvz., Sigutės Ach atvirutės) komplektą su vaizdais, iliustruojančiais draugiškus santykius. Atvirutės ar kortelės išdėstomos ant stalo ir kiekvienas mokinys pasirenka jam labiausiai patinkančią atvirutę ar kortelę.

1 pav. Sigutės Ach atvirutės

Kiekvienas mokinys pasakoja, kokią emociją, jausmą jam sukelia atvirutės piešiny. Kviečiama papasakoti, kas pavaizduota atvirutėje, kaip mokiniai apibūdintų atvirutės personažų santykius.

Kiekvieno mokinio paprašoma dviem žodžiais apibūdinti draugystę ir sudaryti klasės draugystės žodžių „žemėlapi“.

3 veikla. Bendraamžio patarimas

Mokiniai susiskirsto po du, kiekviena pora gauna laiško tekstą:

Mielas bendraamži / miela bendraamže,

Nuo pirmos klasės draugauju su Rūta. Dabar mums 15 metų. Aš ją tikrai myliu. Mes esame labai geri draugai ir mums gera būti kartu. Mes daug kalbamės apie mums svarbius gyvenimo įvykius. Būdamas su Rūta aš galiu būti savimi, man nereikia vaidinti, apsimesti geresniu. Mes vienas su kitu dalijamės savo rūpesčiais, mes juokiamės ir verkiame kartu. Mes padedame vienas kitam išspręsti mokykloje kylančius iššūkius, o savaitgaliais kartu lankome pramoginius šokių.

Šį savaitgalį buvau draugo gimtadienyje. Rūta buvo išvykusi pas senelius į kaimą. Gimtadienyje susipažinau su Sigita, ir man atrodo, kad aš ją įsimylėjau iš pirmo žvilgsnio. Dabar aš visą laiką galvoju tik apie ją. Noriu būti su Sigita, girdėti jos balsą, noriu ją liesti. Pastebiu, kad, kai būname kartu, aš nežinau, ką jai pasakyti, bet man ji labai patinka. Ji mokosi kitoje mokykloje. Dabar dažnai neturiu laiko susitikti su Rūta. Aš žinau, kad ji dėl to nusiminė, bet aš noriu būti su Sigita. Kaip manai, ar tai meilė? Ar įmanoma vienu metu mylėti du žmones? Esu labai sutrikęs ir man reikia tavo patarimo.

Vilius

Mokiniai porose aptaria ir parašo laišką Viliui. Mokytojas paprašo kelių mokinių perskaityti laišką Viliui.

Diskusija su mokiniais gali būti plėtojama, aptariant šiuos klausimus:

- Ką Jums reiškia žodis „meilė“? Ar visi meilę suprantame, patiriame vienodai?
- Kaip žinoti, kad kitą mylime ir esame mylimi?
- Ar vienu metu galima mylėti du žmones? Pagrįskite savo atsakymą.
- Kaip elgiamės mylimo žmogaus atžvilgiu ir ko tikimės iš mylimo žmogaus?
- Ar meilė būna tik „iš pirmo žvilgsnio“? Pagrįskite savo atsakymą.
- Ar galima bučiuotis be meilės? Pagrįskite savo atsakymą.

Literatūra

Čaplinskas S., Kopylova S. (2007). Kelionė į Pasaką. Grupinių užsiėmimų vadovas. – Lietuvos AIDS centas. – 71 p.

Our future. Sexuality and life skills education for young people. – Prieiga per internetą:
<https://healtheducationresources.unesco.org/library/documents/our-future-sexuality-and-life-skills-education-young-people-grades-6-7>

Tema: Kaip atrasti savąjį „Aš“?

Klasė: 7–9

Bendros taisyklės: kalbėti po vieną, išsakyti savo nuomonę, pagarbiai elgtis, teisė neatsakyti, jei peržengiamos asmeninės ribos.

Mokymosi uždaviniai: diskutuodami animacinio filmuko *Kaip atrasti savąjį „Aš“?* problematiką, suvoks, kad žmonės yra skirtingi (savo išvaizda, pomėgiais ir kt.) ir tuo yra unikalūs; gebės įvardyti savo ir kito asmens teigiamas savybes, stiprybes; nurodys, jog asmens augimą lemia asmeninė patirtis ir kitų žmonių įtaka, bendrų įvykių išgyvenimai.

Veiklų pavyzdžiai

1 veikla. Kaip atrasti savąjį „Aš“?

1 uždutis. Animacinio filmuko „Kaip atrasti savąjį „Aš“ peržiūra ir refleksija

Mokytojas pateikia mokiniams klausimus prieš animacinio filmuko peržiūrą, į kuriuos jie atsako mažose grupelėse (po 4-5):

- Kokios paauglių grupės pavaizduotos, kuo jos viena nuo kitos skiriasi?
- Kaip filmuko veikėjas mato save ir ko jis ieško?
- Kaip filmuko veikėjas jaučiasi, kokius jausmus patiria?
- Kodėl filmuko veikėjas neįsilieja į kurią nors bendraamžių grupę mokykloje?
- Kam filmuko veikėjui reikalingi įvaizdžio pokyčiai, kuriuos jis mėgina daryti?
- Kokia filmuko scena Jums buvo įsimintiniausia?

Kiekviena grupelė savo atsakymus pristato visai klasei / grupei.

2 uždutis. Mano ir tavo unikalumas

Mokiniai sustoja į du ratus – vienas priešais kitą. Sukasi tik išorinis ratas, o vidinis stovi vietoje. Mokiniai įvardija vienas kito teigiamas savybes: stiprybes, išskirtinumą, unikalumą (tam tikras veiklas, elgesio ypatumus, charakterio savybes, gebėjimus) arba pasako vienas kitam komplimentą. Ratas sukasi tol, kol visi dalyviai pasako vienas kitam stiprybes, išskirtinumą arba komplimentą. Mokytojas turėtų moderuoti ir stebėti, kad nė vienas mokinys nebūtų praleistas ir būtų įvardijamos tik teigiamos savybės.

Klausimai mokinių refleksijai:

- Kaip jautėtės, kai išgirdote savo teigiamas savybes ar komplimentą?
- Kaip sekėsi įvardinti kito teigiamas savybes ar pasakyti komplimentą?
- Ko išmokote iš šios užduoties?
- Ką sužinojote apie save? Kas jus nustebino?
-

2 veikla. Kas yra mano herojus?

Mokiniams skiriama užduotis – kūrybiškai pristatyti herojų (muzikos grupės narys, sportininkas, politikas, šeimos narys, kokios nors profesijos atstovas ir kt.), kuriuo žaviuosi – herojaus charakterio savybės, gebėjimai, išvaizdos detalės, pomėgiai, užsiėmimai. Mokiniams suteikiama laisvė pasirinkti, kaip jie nori pristatyti savo herojų.

Klausimai mokinių refleksijai:

- Kaip sunku ar lengva buvo pasirinkti herojų?
- Ko išmokote iš šios užduoties?
- Kokių pastangų reikia, norint tapti herojumi / heroje?

3 veikla. „Gyvenimo linija“

Kiekvienas mokinys popieriaus lape piešia savo gyvenimo liniją. Linijoje padeda taškus, kuriais pažymi svarbiausius gyvenimo įvykius ir žmonių vardus, kurie jo gyvenimui turėjo didžiausią poveikį. Prie kiekvieno vardo užrašoma, kodėl tas žmogus man yra / buvo svarbus, ką tas žmogus man reiškia (-ė). „Gyvenimo linija“ turėtų atskleisti paaugliui svarbius gyvenimo įvykius ir su tuo susijusius žmones, dariusius didžiausią įtaką jo asmenybės raidai.

Mokiniai susiskirsto į mažas grupes ir savo „gyvenimo liniją“ kiekvienas pristato grupei.

„Gyvenimo linija“ gali vaizduoti ne tik praeitį, tačiau ji gali apimti praeitį ir dabartį arba praeitį, dabartį ir ateitį.

Į bendrą klasės ratą atnešamos tik „žinios iš grupelių“, pagrindinės išvalgos, dalykai, kuriais norisi pasidalinti, kurie sukėlė daugiausiai diskusijų ar atrodė svarbiausi.

Literatūra

Gailius Ž., Malinauskas A., Petkauskas D., Ragauskas L. (2013). Darbo su jaunimo grupėmis vadovas. Neformaliojo ugdymo praktika Lietuvoje. – Prieiga per internetą: http://www.3sektorius.lt/docs/Darbosujaunimogrupemisvadovas2013_2013-08-20_12_00_47.pdf , p. 118, 126-127.

Žibėnienė G., Indrašienė V. (2017). Šiuolaikinė didaktika. – Vilnius: Registrų centras, p. 164.

Tema: Kaip nubrėžti ribas ir jas apsaugoti?

Klasė: 7–9

Bendros taisyklės: kalbėti po vieną, išsakyti savo nuomonę, pagarbiai elgtis, teisė neatsakyti, jei peržengiamos asmeninės ribos.

Mokymosi uždaviniai: diskutuodami animacinio filmuko *Kaip nubrėžti ribas ir jas apsaugoti?* problematiką ir atlikdami užduotis, pagilins supratimą apie tai, kas yra ribos; ugdysis gebėjimą gerbti savo ir kitų asmeninę erdvę.

Pasiruošimas:

Ruošiantis animacinio filmuko „Kaip nubrėžti ribas ir jas apsaugoti?“ peržiūrai ir aptarimui, mokytojas turėtų žinoti, kaip apibūdinti šias sąvokas:

Taisyklė – nustatyta ko nors darymo tvarka, teiginys, reiškiantis dėsnį, principą, normą, savybę ir pan. Pvz., eismo taisyklės, žaidimo taisyklės, mandagumo taisyklės, elgesio viešose vietose taisyklės ir t.t.

Teisės – priemonių visuma, teisingumui visuomenėje nustatyti ir užtikrinti. Visi žmonės gimsta laisvi ir lygūs ir turi tam tikras teises. Pvz., kiekvienas turi teisę būti saugus, kiekvienas turi teisę į savo kūną.

Ribos – tai leidžiama norma, asmeninės atsakomybės linijos, apibrėžiančios vieną asmenį kaip atskirą nuo kito ar nuo kitų. Ribos skiriasi priklausomai nuo santykių su kitu asmeniu. Pavyzdžiui, riba tarp vaiko ir senelių skiriasi nuo ribos tarp mokinio (-ės) ir mokytojo.

Pasakymas „ne“ – reiškia atsisakyti, neigti, atmesti arba išreikšti nepritarimą. Šis žodis naudojamas ribai išreikšti ir pranešti, kad nenorime, kad kažkas atsitiktų ar tęstųsi.

Paslaptis – kas slepiama nuo kitų, ne visiems skelbiama. Pvz., karinė, valstybinė paslaptis. Paslaptys tarp draugų ir nepažįstamų žmonių nėra tas pats.

Veiklų pavyzdžiai

1 veikla. Kaip elgtis, kai kyla grėsmė asmeninėms riboms?

1 uždutis. Kaip elgtis, jeigu...?

Mokiniai susiskirsto į mažas grupėles (po 4-5) ir mokytojas kiekvienai grupei pateikia klausimus, kuriuos jie aptaria grupelėse. Grupelės savo atsakymus pristato visai klasei / grupei.

Klausimai mokinių grupelėms:

- *Kaip elgtis, jei mažai pažįstamas suaugęs žmogus jus kviečia su juo susitikti ir apie tai niekam nesakyti? Ar turėtumėte eiti su juo? Ar turėtumėte apie tai pasakyti tėvams / globėjams ar kt. žmonėms, kuriais pasitikite? Kaip elgtis, jei tai pažįstamas žmogus? Savo atsakymus pagrįskite.*

Atsakymas: Tokioje situacijoje reikia pasakyti „ne“: „aš tavimi nepasitikiu“, „aš privalau apie tai pasakyti tėvams ir gauti jų leidimą. Visais atvejais (net jeigu tėvai / globėjai pasitiki jūsų sprendimais ir viską jums leidžia spręsti patiems), jei jaučiate bet kokią abejonę, jaučiatės nejaukiai, turite pasakyti „ne“.

- *Kaip elgtis, jei jus glumina, jaučiatės nejaukiai dėl to, kaip su jumis elgiasi suaugęs žmogus, kuriuo jūs pasitikite? Su kuo reiktų apie tai pasikalbėti?*

Atsakymas: Tokioje situacijoje reikia pasakyti „ne“ : „man tai nepatinka“, „mano kūnas priklauso man“, : STOP, neliesk manęs“ ir visada apie tai pasakyti suaugusiam, kuriuo pasitikima.

- *Ką daryti, jei pažįstamas nori pabučiuoti, bet jūs to nenorite?*

Atsakymas: Jūs neprivalote daryti to, ko nenorite. Tai jūsų kūnas.

- *Kaip elgtis, jei jūs norėtumėte apkabinti pažįstamą žmogų, bet jis to nenori?*

Atsakymas: Kiekvienas žmogus yra atsakingas už savo kūną, kaip ir jūs esate savo kūno šeimininkas. Jei asmuo nenori būti liečiamas, to daryti NEGALIMA. Jums taip pat nepatiktų, jeigu jus kažką liestų, jums to nenorint.

- *Kaip elgtis, jei jūs norite apkabinti jums patinkantį vaiką / merginą, tačiau nesate tikri, ar jis / ji to nori? Ką pirmiausia turėtumėte padaryti?*

Atsakymas: paklauskite jų! Asmuo gali nenorėti būti apkabinamas būtent tuo metu ir jums reikia gerbti jo fizines ribas. Meilę ar palaikymą kitam asmeniui galima parodyti oro bučiniu, šypsena, sms žinute ar laiškučiu ir pan.

- *Kaip elgtis, jeigu iš pradžių jums vaikinai ar mergina patiko, jūs vaikščiojote susikibę už rankų, bet šiuo metu jis / ji jums nepatinka ir jūs nenorite, kad jus liestų? Ar gerai yra jam / jai pasakyti „ne“?*

Atsakymas: Taip! Niekada nevēlu nustatyti ribas – net jei iš pradžių manėte, kad tai jums patinka.

- *Kaip elgtis, jei jūsų geriausias draugas / draugė pasako jums, kad jis / ji patyrė smurtą šeimoje (patyrė nepažįstamo žmogaus priekabiavimą, prievartą), bet prašo, kad apie tai niekam nesakytumėte. Kaip jūs turėtumėte elgtis?*

Atsakymas: Tais atvejais, kai jums artimas, pažįstamas asmuo patiria smurtą, paslapties laikyti nereikia. Net jei pažadėjote apie tai niekam nesakyti, jūs vis tiek turėtumėte apie tai kuo greičiau pasakyti suaugusiam asmeniui, kuriuo pasitikite.

Grupelių atstovams pateikus atsakymus į klausimus, mokytojas išklauso ir patikslina ribų nustatymo ir laikymosi svarbą.

2 užduotis. Ribų pažeidimas

Mokiniai susiskirsto į grupes po 4-5.

Mokytojas skiria užduotį mokinių grupelėms: perskaityti grupei pateiktos situacijos aprašymą ir atsakyti į klausimus:

Marius ir Onutė yra draugai. Visi bendraklasiai žino, kad jie yra pora. Per pertraukas jie visada būna kartu, vaikšto susikibę rankomis. Mariui labai patinka Onutė, bet jis nenori, kad visiems matant ji demonstruotų savo jausmus. Todėl, kai Onutė ji pabučiuoja visų akivaizdoje, Marius supyksta ir pasako: „Aš juk prašiau, kad to nedarytum“. Onutė nesupranta, kas čia tokio: „Juk mes pora“.

Klausimai mokinių grupelėms:

- Kodėl Mariui nepatiko, kai Onutė jį pabučiuavo kitiems matant? Ką Marius galėtų ir turėtų daryti kitaip?
- Kodėl Onutė taip elgėsi? Ką ji galėtų ir turėtų daryti kitaip?

2 veikla. Kaip nubrėžti ribas ir jas apsaugoti?

1 užduotis. Animacinio filmuko „Kaip nubrėžti ribas ir jas apsaugoti?“ peržiūra ir refleksija

Mokytojas pateikia mokiniams klausimus prieš arba po animacinio filmuko peržiūros, į kuriuos jie atsako mažose grupelėse (po 4-5):

- Kaip jaučiasi paauglė, kai mato savo vyresnę seserį, kuri bučiuojasi su vaikinų?
- Kaip paauglė, paauglys parodo, kad jie vienas kitam patinka?
- Kodėl paauglė nerimauja dėl bučinio su vaikinų?
- Kodėl paaugliai (ne)pasakoja vieni kitiems apie savo santykius su vaikinų ar mergina?
- Kodėl filmo veikėjas vienoje situacijoje vengė ar nenorėjo paauglės bučinio?
- Koks, jų nuomone, filmo veikėjų elgesys jiems (ne)priimtinas?

Kiekviena grupelė savo atsakymus pristato visai klasei / grupei.

2 uždutis. Pirmas bučiny

Veikla gali būti tęsiama, mokiniams susiskirsčius į grupes po 4-5.

Mokytojas skiria uždutį mokinių grupelėms: perskaityti grupei pateiktos situacijos aprašymą ir atsakyti į klausimus:

Marius ir Onutė yra pora, jų draugystė tęsiasi jau daugiau nei pusmetį. Šeštadienį jie buvo draugo gimtadienyje ir kartu smagiai leido laiką. Kai Marius palydėjo Onutę namo ir sustojo prie jos daugiabučio, jis pagalvojo, kad norėtų Onutę pabučiuoti, bet jis nėra tikras, ar Onutė to nori ir kaip reikėtų bučiuotis, „ar aš mokėsiu tai padaryti“?.

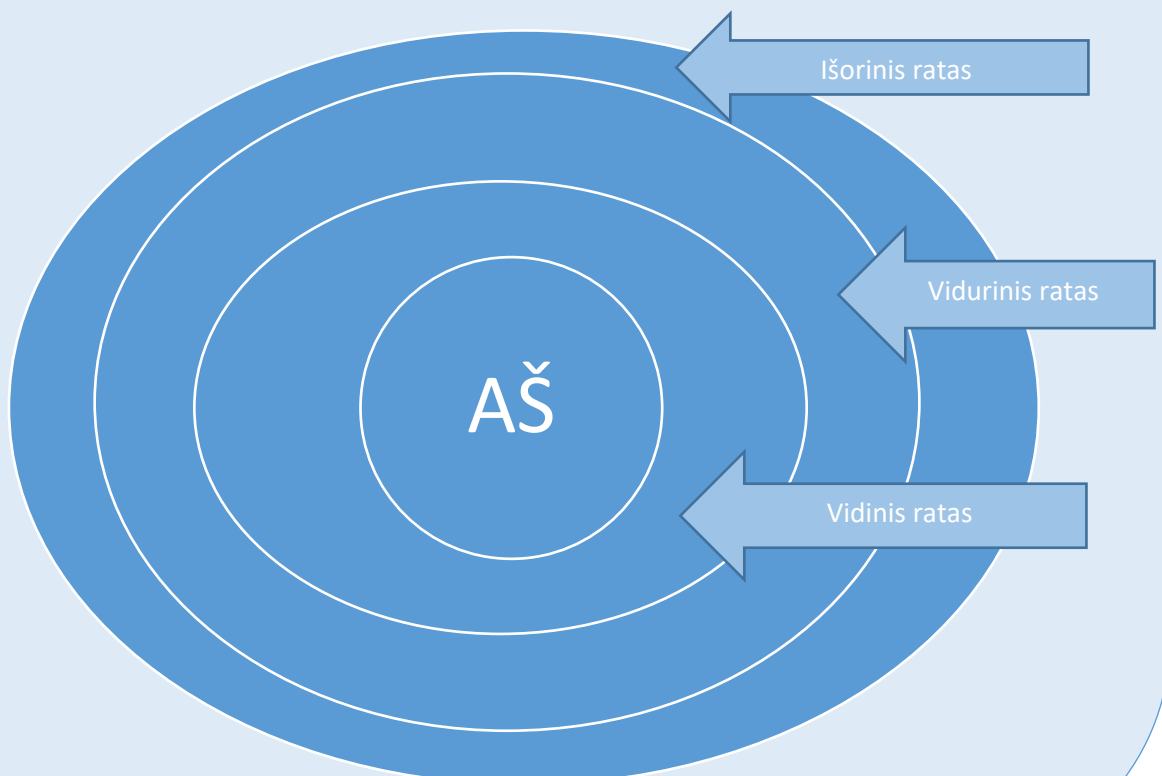
Klausimai mokinių grupelėms:

- Ar Marius turėtų pabučiuoti Onutę. Kodėl taip, kodėl ne?
- Kaip Onutė reaguotų?
- Ar tokį elgesį galima neteisingai suprasti ir pakliūti į nemalonią situaciją? Jei taip,

kaip to būtų galima išvengti?

3 veikla. Ribos – artimų žmonių ratas

Mokytojas skiria mokiniams individualią uždutį – pagalvoti apie žmones, kurie jiems yra artimi ir kuriais jie labiausiai pasitiki. Paprašoma užpildyti „ribos – artimų žmonių ratas“. Mokiniai turėtų įsivaizduoti, esą rato viduryje. Vidiniame rate jie turėtų surašyti vardus žmonių, kuriais labiausiai pasitiki (jų artimiausi draugai, šeimos nariai ar kt.), viduriniame ir išoriniame rate – atitinkamai surašyti kitus žmones.

Mokiniam užpildžius schemą „Ribos – artimų žmonių ratas“, jie susiskirsto į grupes po 4-5 ir diskutuoja šiais klausimais:

- Kaip nuspręsti, kas gali būti jūsų vidiniame rate?
- Ar visada vidiniame rate yra artimiausi Jums asmenys (tėvai, broliai, seserys)?
- Kada žmogus pereina iš vieno rato į kitą?
- Kokia informacija dalijatės su išorinio, vidurinio ir vidinio rato asmenimis?
- Kiek laiko skiriate žmogui, kuris yra vidiniame rate ir išoriniame rate?
- Kokiomis savybėmis pasižymi asmenys, kuriuos užrašėte vidiniame rate?

Į bendrą klasės ratą atnešamos „žinios iš grupelių“, pagrindinės įžvalgos, dalykai, kuriais norisi pasidalinti.

Literatūra

Protecting God's Children. Teaching Safety – Empowering God's Children. – Prieiga per internetą: <https://www.gbdioc.org/docman/safe-environment/115-ls3-plan-grade-k-2-english/file>

St. Louis Counseling & Wellness. – Prieiga per internetą: <http://www.stlcw.com/index.html>

Tema: Kaip atpažinti ir stabdyti patyčias?

Klasė: 7–9

Bendros taisyklės: kalbėti po vieną, išsakyti savo nuomonę, pagarbiai elgtis, teisė neatsakyti, jei peržengiamo asmeninės ribos.

Mokymosi uždaviniai: gebės atpažinti patyčias ir galimus reagavimo būdus; gebės imtis konkrečių veiksnių patyčių stabdymui klasėje ir/ar mokykloje; analizuodami animacinio filmuko *Kaip atpažinti ir stabdyti patyčias?* problematiką, gebės išsakyti savo nuomonę ir reflektuoti turimą patirtį.

Veiklų pavyzdžiai

1 veikla. Mąstymo raktai – kaip stabdyti patyčias

Mokiniai susiskirto į mažas grupes po 4-5 ir grupelėse pildo 2 lentelę. Kiekviena grupelė pristato savo darbą ir mokyklos mokinių tarybai pateikia savo klasė siūlymus patyčioms mokykloje stabdyti.

2 lentelė. Mąstymo raktai

Atvirkščiai Išvardinkite 3 būdus, kaip reaguoti į patyčias.	Kas jeigu Kas būtų, jeigu nebūtų patyčių?	Trūkumai Nurodykite 3-5 priežastis, kodėl paaugliai tyčiojasi vieni iš kitų. Išvardinkite, kaip galima šias priežastis pašalinti	Abėcėlė Sudarykite žodžių, susijusių su patyčiomis, sąrašą nuo A iki G
Įvairūs būdai Išvardinkite kelis būdus, kaip spręstumėte patyčių problemą klasėje ar mokykloje	Paveikslėlis Kaip paveikslėlis susijęs su patyčių tema? Paveikslėlių mokytojas pasirenka savo nuožiūra	Prognozė Kokios bus ateities mokyklos be patyčių	Absurdiška Pamėginkite pagrįsti teiginį: prasivardžiavimas, pašaipios replikos apie žmogaus kūną, lytinę orientaciją, drabužius nėra patyčios
Bendrumai Suraskite bendrų patyčių ir konflikto bruožų	Klausimai Užduokite 5 klausimus, kurių atsakymai būtų žodis „patyčios“	Minčių lietus Kaip nebūti patyčių stebėtoju? Pateikite 2-3 idėjas	Alternatyva Sugalvokite tris būdus, kaip netapti skriaudėju

2 veikla. Kaip atpažinti patyčias ir jas į jas reaguoti?

Animacinio filmuko „Kaip atpažinti patyčias ir į jas reaguoti?“ peržiūra ir refleksija

Pažiūrėję vaizdo įrašą, diskutuokite su paaugliais:

- Kada pravardžiavimas, etikečių klijavimas gali būti apibūdinamas kaip patyčios?
- Kaip patyčios gali paveikti kitą asmenį?
- Ką manote apie filmo veikėjo teiginį: „Kai tu esi paauglys, kiekviena diena yra kaip kova“.
- Kaip jaučiasi animacinio filmo veikėjas, kai jam klijuojamos etiketės: „ryžas“, „gėjus“ ir t.t.
- Ką galima pasakyti apie kitą asmenį iš pirmo žvilgsnio?
- Pateikite pavyzdžių, kuomet žmonių skirtybės (išvaizdos, charakterio savybių, pomėgių, interesų, požiūrio ir t.t.) yra privalumas, o ne trūkumas?
- Paprašykite mokinių įsivaizduoti save filmo veikėjo vaidmenyje ir pateikti pasiūlymus, kaip sugriauti patyčių grandinę?”

3 veikla. Patyčių stabdymas, žvelgiant iš skirtingų perspektyvų

Kiekvienam mokiniui (arba mokinių grupei) duodama vienos tam tikros spalvos kepuraitė. Refleksijos metu kiekvieno mokinio (arba kiekvienos mokinių grupelės) prašoma apmąstyti veiklą pagal tos spalvos kepurei priskirtas vertinimo ypatybes. Mokinių išsakytos mintys nekritikuojamos.

Baltoji kepurė susijusi su faktais ir skaitmenimis (informacija), todėl ją užsidėjus reikėtų galvoti tik apie tikrą informaciją.

- Ką žinome apie patyčių paplitimą tarp Lietuvos ir kitų šalių paauglių? Kokie yra skaičiai?
- Ką žinome apie tai, kiek paauglių patiria patyčias dėl išvaizdos, seksualinės orientacijos?
- Kur yra pateikiama tokia informacija? Kas gali pateikti įrodymų?

Grupelės nariai, dėvintys baltąją kepurę, pateikia faktus ir skaičius. Svarbu pateikti patikrintus faktus ir vengti nuomonės išsakymo. Balta spalva rodo neutralumą.

Raudonoji kepurė yra susijusi su jausmais, emocijomis ir intuicija. Jausmų nereikia paaiškinti ir pagrįsti. Raudonos kepurės tikslas yra išryškinti emocinį foną.

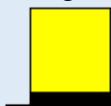
- Kai galvoju apie patyčias, jaučiu, kad.....
- Homofobinės patyčios man sukelia.....
- Kai tyčiojamas dėl išvaizdos, man sukyla.....
- Kai tyčiojamas iš asmens pomėgių, jaučiu, kad.....
- Kai tyčiojamas iš asmens gebėjimų, jaučiu, kad.....
- Kai žmogui klijuojamos etiketės, jaučiu, kad.....

Kai naudojama raudonoji kepurė, niekada negalima leisti bandyti pateisinti jausmų ar paremti juos logiškai.

Juodąja kepure susijęs su atsargumu. Juodos kepurės tikslas pamatyti problemas, kliūtis, sunkumus ir pavojus, įvertinti riziką.

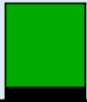
- Kas nutiks, jei nestabdysime patyčių?
- Kas atsitiks, kai apie patyčias pranešiu suaugusiems? Kaip reaguos tėvai? Ką darys mokytojai?
- Kas gali nepasisiekti? Kokios yra galimos problemos?

Geltonoji kepurė susijusi su teigiamais ir naudingais pasiūlymais.

- Kaip galime stabdyti patyčias mūsų klasėje ar/ir mokykloje?
- Kokia bus/yra patyčių stabdymo nauda?
- Kam bus naudinga, jei patyčios išnyks?
- Kokios turi būti aplinkybės, kad neliktų patyčių klasėje ar/ir mokykloje?

Geltonoji kepurė apima teigiamus sprendimus. Geltonojoje kepureje svarbiausia yra tyrinėjimas ir pozityvus spėliojimas. Naudojantis geltonąja kepure, pateikiama idėjų, pasiūlymų ir patarimų. Geltonos kepurės dėvėtojas ieško teigiamų aspektų iš jam pasiūlytų patarimų. Mąstymas geltonąja kepure yra pozityvus ir konstruktyvus. Mąstant geltonąja kepure, ieškoma naudos. Jo metu pateikiama konkrečių pasiūlymų ir patarimų.

Žalioji kepurė – tai energijos kepurė. Pasiūloma įvairių alternatyvų, naujų idėjų, pateikiamos galimybės, pasiūlomas veiksmų planas „galima padaryti taip arba taip, arba taip“. Žalioji kepurė taip pat gali būti panaudota įveikti sunkumams, pastebėtiems naudojant juodąją kepurę. Ieškoma būdų naujai pažvelgti į situaciją. Galvojimas žaliaja kepure reikalauja visiškai naujų idėjų, naujų požiūrių ir alternatyvų.

Mąstydami baltąją kepure mes tikimės gauti aiškios, neutralios ir objektyvios informacijos. Naudodami juodąją kepurę tikimės sulaukti specifinės kritikos. Geltonosios kepurės atveju norėtume pozityvių komentarų, tačiau tai ne visada įmanoma. Naudodami raudonąją kepurę tikimės gauti pranešimų apie tai, kas ką jaučia, net jei tie jausmai yra neutralūs. Žaliosios kepurės atveju negalime reikalauti indėlio, tačiau skiriame pakankamai laiko naujoms idėjoms generuoti.

Naudojant **mėlynąją kepurę** nupasakojama situacija. Ji nusako, ką reikia pasiekti. Naudojant mėlynąją mąstymo kepurę, nusakoma kitų kepurėlių naudojimo seka. Mėlynoji kepurė paprašo išvadų, padeda nusakyti, kas bus daroma toliau. Mėlynoji kepurė užtikrina, kad būtų laikomasi žaidimo taisyklių. Jos užduotis stabdyti ginčus. Mėlynąją kepurę dėvintis žmogus apibūdina problemas ir suformuluoja klausimus. Jei neįmanoma surasti sprendimo, mėlynoji kepurė turėtų nurodyti priežastis kodėl. Galbūt egzistuoja skirtingi ir nesutapatinami požiūriai.

Literatūra

De Bono E. (2008). Mąstyk kitaip! – Vilnius: Alma littera. – 192 p.

Jasiulionė J. S., Povilaitis R., Mažionienė M., Suchodolska I. (2010). Kuriame klasę be patyčių. Gairės klasių auklėtojams – Vaikų linija.

Žibėnienė G., Indrašienė V. (2017). Šiuolaikinė didaktika. – Vilnius: Vasltybės įmonė Registrų centras. – 319 p.